

Inleiding

Historische pannendaken bepalen voor een belangrijk deel de monumentale uitstraling van een gebouw. Eigenaren en/of overheden willen deze uitstraling zoveel als mogelijk behouden, maar tegelijkertijd moet worden voldaan aan de huidige technische eisen, bijvoorbeeld ten aanzien van waterdichtheid, verankering en isolatie. Twee uitgangspunten die op gespannen voet met elkaar kunnen staan. Om aan herstel en onderhoud van historische pannendaken een juiste invulling te geven is veel (technische) kennis vereist. In dit infoblad is informatie te vinden over zaken die spelen bij het herstel en onderhoud van historische pannendaken en het belang van het toepassen van de URL 4014.

Wat houdt de Uitvoeringsrichtlijn Historisch pannendak in?

In de richtlijn wordt nauwkeurig omschreven hoe herstel- en onderhoudswerkzaamheden aan historische pannendaken moeten worden uitgevoerd. Daarbij wordt het volgende onderscheid gemaakt: 1- Eisen aan de voorbereiding; 2- Eisen aan kwaliteit van de toe te passen materialen; 3- Eisen aan de uitvoering.

Wat is belangrijk bij herstel?

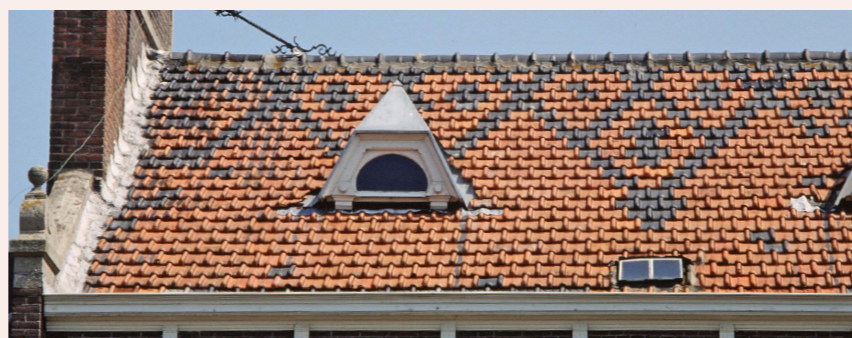
1. Pannen hergebruiken i.p.v. vervangen

Een belangrijk algemeen uitgangspunt bij monumenten is: probeer te behouden wat aanwezig is. Bedenk dat een pannendak wel meer dan 200 jaar mee kan! Zelfs als de buitenzijde verweerd lijkt, kan een pan nog in uitstekende conditie zijn. Pas als behoud echt niet kan, moet worden overgegaan tot vervanging. De pan op de foto is 100 jaar oud en nog uitermate geschikt voor hergebruik. Ook met toepassing van hulpmiddelen, zoals verankeringen of waterkerende folies, kan de levensduur van een dak relatief eenvoudig worden verlengd.

2. Het vinden van bijpassende pannen

Er is een groot scala aan historische pannen op de markt verkrijgbaar. Bij deelvervanging aan een monument is terugleggen conform de bestaande situatie een vereiste. Dit wordt ook als zodanig omschreven in de URL. Een goede aannemer die bekend is met de markt van her te gebruiken pannen zal altijd de juiste pan kunnen vinden. De foto laat een pannendak zien dat op een deskundige manier is hersteld. Dat is niet altijd gemakkelijk. Aantasting van het uiterlijk van het monument is niet zelden het gevolg van herstelwerkzaamheden.

3. Het correct na-isoleren van een dakvlak

Na-isolatie van monumentale daken komt in de praktijk veel voor. Door het aan de buitenzijde na-isoleren verandert de maatvoering van het dak, waardoor ook de verdeling van de pannen verandert. Het is mogelijk dat de pannen dan niet meer goed uitkomen tot net boven de goot. Dit moet vooraf zorgvuldig worden uitgemeten, om de situatie zoals op de foto te voorkomen. De pannen op dit dak lopen te ver door, zelfs tot in de goot. Bovendien zijn ze doormidden gezaagd.

Hoe goed herstel te garanderen?

Herstel- en onderhoudswerkzaamheden aan historische pannendaken vergen een geheel andere aanpak als werkzaamheden aan nieuwbouw pannendaken. Er is veel kennis en ervaring voor vereist. Daarom verdient het aanbeveling bij herstelwerkzaamheden een erkende aannemer het werk te laten uitvoeren. Een overzicht van erkende aannemers is te vinden op de website van de ERM (<https://www.stichtingerm.nl/bedrijven>). Mocht uw aannemer niet erkend zijn, dan is kennis van de URL 4014 een vereiste. De URL bevat veel informatie en een compleet overzicht van alle eisen waar bij het herstel van een historisch pannendak aan moet worden voldaan. De URL is gratis te downloaden van de ERM-website (<https://www.stichtingerm.nl/richtlijnen/url4014>).